

*Makale Gönderilme Tarihi / Article Submission Date: 23-06-2023*

*Makale Kabul Tarihi / Article Acceptance Date: 28-08-2023*

*Araştırma Makalesi / Research Article*



**IJVUTS: CİLT / VOLUME 5, SAYI / ISSUE 10, S. / P. 158 – 176.**

## **Türkiye'nin Denge Politikası ve Enerji**

**Neslihan AYDINLI<sup>1</sup>**

**Öz:** Günümüzde doğal gaz, evlerimizi ısıtabileceğimiz ve endüstriyel üretim yapabileceğimiz en temiz, en çevre dostu ve kullanımı en kolay enerji türüdür. Dünyanın neresinde bulunursa bulunsun, enerji nakil boru hatları aracılığıyla dünyanın dört bir yanındaki ülkelere dağıtılabılır veya sıvılaştırılabilir. Avrupa'daki genel talebi Rusya karşılamaktadır. Rusya ve Ukrayna arasındaki yaptırımların ardından Avrupa büyük bir arz sıkıntısıyla karşı karşıya kalmıştır. Türkiye bir yandan INOGATE ve NABUCCO boru hattı anlaşmalarını, diğer yandan da Rusya ile Avrasya Eylem Planı anlaşmasını imzalamıştır. Türkiye'nin jeopolitik konumu, çıkar dengesini koruyabilecek bir politika geliştirmesini sağlayan en önemli faktördür. Bu konumunun bir sonucu olarak Putin ile iletişim kurabilen ve anlaşmalar imzalayabilen birkaç ülkeden biridir ve yapıcı bir rol oynayarak Ukrayna ve Rusya ile aynı anda görüşebilen neredeyse tek ülkedir. Özellikle Putin döneminde Rusya, enerji sektöründe hâkimiyet kurmaya ve özel sektörün gelişimi, çıkar anlaşmaları ve kavgalar yoluyla dünyanın büyük bir bölümünü kendine bağlamaya hevesli olmuştur. Rusya güvenlik politikasını, en tanınmış temsilcisi Aleksandr Dugin'in Avrasyacılık hareketine göre şekillendirmiştir. Rusya, BDT ile yapıcı ilişkiler kurarak ve Türkistan coğrafyasındaki doğalgaz rezervlerinin ihracatına çeşitli anlaşmalarla katılarak Çin, ABD ve AB'nin bu alanlarda söz sahibi olmasını engellemiştir. 2000'li yılların başında Türkiye'yi önemli bir Atlantik üyesi olarak gören Rusya, özellikle 2005 yılından sonra Türkiye'yi AB yerine Avrasya Örgütü içinde görmek istemiştir. Bu çalışmada Neo-Avrasya'nın Türk-Rus ilişkilerindeki izleri, Rusya-Ukrayna savaşı öncesinde Türkiye'nin doğalgaz kullanımına giden yolu ve savaş sonrasında geliştirilen politika, bu politikanın enerji üzerinden Türkiye'ye sağladığı avantajlar ve dezavantajlar vurgulanarak açıklanmaya çalışılmıştır.

**Anahtar kelimeler:** Doğalgaz, Enerji Nakil Hatları, Rusya, Ukrayna,

### **Turkey's Balance Policy and Energy**

**Abstract:** Today, natural gas is the cleanest, most environmentally friendly and easiest-to-use type of energy with which we can heat our homes and produce industrially. Wherever it occurs in the world, it can be distributed or liquefied via energy transport pipelines to countries around the world. Russia covers the general demand in Europe. After the sanctions between Russia and Ukraine, Europe is facing a major supply shortage. Turkey has signed the INOGATE and NABUCCO pipeline agreements on the one hand and the Eurasian Action Plan agreement with Russia on the other. Turkey's geopolitical position is the most important factor that enables it to develop a policy that can maintain a balance of interests. As a result of this position, it is one of the few countries that can communicate and sign agreements with Putin, and it is almost the only country that can meet with Ukraine and Russia at the same time by playing a constructive role. Especially in the Putin era, Russia has been eager to establish its dominance in the energy sector and to bind a large part of the world to itself through the development

<sup>1</sup> Yüksek Lisans Öğrencisi Erciyes Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi Sosyal Bilimler Enstitüsü Disiplinler Arası Avrasya Araştırma Topluluğu [neslihanaydnl@yahoo.com](mailto:neslihanaydnl@yahoo.com) 0009-0002-2213-2955

of the private sector, interest agreements and fights. Russia has modelled its security policy on the Eurasianism movement of its best-known exponent, Aleksandr Dugin. By building constructive relations with the CIS and participating in the export of the natural gas reserves of the Turkestan geography through various agreements, Russia has prevented China, the US and the EU from having a say in these areas. In the early 2000s, Russia saw Turkey as an important Atlantic member, but especially after 2005, Russia wanted to see Turkey in the Eurasian Organisation instead of the EU. In this study, the traces of Neo-Eurasia in Turkish-Russian relations, Turkey's path to the use of natural gas before the Russian-Ukrainian war and the policy developed after the war, the advantages and disadvantages of this policy for Turkey through energy are highlighted and attempted to be explained.

**Key Words:** Natural Gas, Power Transmission Lines, Russia, Ukraine

## **Giriş**

Enerji, ateşin ve buhar gücünün bulunduğu bu yana en önemli mücadele sebebi ve ittifakların kuruluşunda temel faktör olmuştur. Enerji sanayi devriminin gerçekleşmesinde büyük etkiye sahiptir. Mumford'a göre teknolojik gelişmeyi, güç kullanımı ve ana malzemeler bakımından üç tarihsel aşamaya ayırmak mümkündür. Eoteknik Aşama: Su gücü ve oduna dayalıdır. Paleoteknik Aşama: Demir ve kömüre dayalıdır. Neoteknik Aşama: Elektrik ve alaşımlara dayalıdır (Başer, 2011, s.22). İttifakların kısaca tanımına bakacak olursak devletlerin herhangi bir tehdit karşısında birlik oluşturmak adına resmi ya da gayri resmi biçimde bir araya gelmeleri, ortak tehdide karşı mücadele taahhüdü vermelerilerdir (Yalçın, 2014, s.399). İttifaklar çok devletli sistem içinde işleyen güç dengesinin zorunlu fonksiyonudurlar. Aralarında rekabet olan A ulusu ve B ulusu birbirlerine sahip oldukları güç konumlarını korumak veya daha iyi duruma getirmek için üç tercih olanağına sahiptir. Kendi güçlerini arttırabilirler, diğer ulusların güçlerini kendi güçlerine katabilirler veya diğer ulusların güçlerini rakip ulusun gücüne katılmasını engelleyebilirler. Birinci yolu seçtiklerinde silahlanırlar, ikinci ve üçüncü yolu seçtiklerinde ise ittifaklar politikası izlerler. (Margenthau, 1970, s.235). Temelini ittifaklar ve kazan kazan ilkesinin oluşturduğu liberalizmin en büyük oluşumu Avrupa birliği ilk olarak 1951 yılında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu adı altında kurulmuş toplulukken ortak para birimi kullanan, her hangi bir tehdide karşı ortak aksiyon alan bir ülke gibi davranmaktadır (Cincioğlu, 2014, s.641).

Enerji kaynakları ekonomik ve jeopolitik olarak ülkelerin stratejilerine yön vermektedir. Topraklarında büyük oranda rezerv bulunduran her ülke elindeki gücü kullanmak ve korumak için belirli ticari ve güvenlik teorileri belirlemektedir. 21 yy. üretim enerjisi doğalgazdır ve yenedünya düzenine yön vermektedir. Soğuk savaşın bitiminden sonra SSCB'nin dağılması sonrasında dünya tek kutuplu bir zemin üzerine oturmuştur ve tek kutuplu dünya düzeninin yöneticisi ABD olmuştur. 2000 yılında Putin'inin başa geçmesi ile dünyada yeni bir oluşumun eşiğine gelmiştir. Bu tarihe kadar otoritenin tamamen kaybolduğu Rusya ilk önce iç

karişiklikten sıyrılmış, daha sonra elindeki enerji potansiyeli ile halkı kısmen de olsa refahını arttırmıştır. 1990'lı yıllarda ortaya çıkan oligarkları kontrol altına almış, en önemli faaliyeti olan doğalgaz ticareti ile dünyaya uyum sağlamakla büyük nüfuz kazanmıştır (İsmailov E., 2015, s.1).

2009 yılında Nikolay Patruşev (Rusya Güvenlik Konseyi Sekreteri) başkanlığında hazırlanan ve 2020 yılına kadar geçerli olan güvenlik bildirisinde enerji kaynaklarına sahip olmak için bölgesel ve küresel güçler arasındaki rekabetin şiddetinin artacağını; kısa dönem için olmasa bile uzun vadede bu rekabetin hidrokarbon kaynaklarına sahip olma uğruna savaşa kadar gidebileceğinin altı çizilmiştir. (İsmailov E. , 2015 s.4) ABD ile yapılan her anlaşmada eşit haklara sahip anlaşmalar yapılacağı vurgulanmıştır. NATO'nun Doğu Avrupa ve sınır ülkeler ile olan politik ilişkileri ve müdahaleleri güvenlik sorunu olarak tanımlanmıştır (Çelik, 2012). Aksiyonlarını bu öngörüye bağlı olarak alan Rusya, soğuk savaş sonrasında kaybolan otorite boşluğunu doldurmuş, NATO'nun yaralanabileceği boşlukları ortadan kaldırmış ve yeniden büyük Rusya idealine doğru adım adım faaliyetlerini geliştirmiştir. Bunun la birlikte Temmuz 2015'te ABD Savunma Bakanlığı tarafından açıklanan askeri strateji belgesinde Rusya, askeri ve ekonomik gücünü kendi çıkarlarını koruma amaçlı kullanan ve bölge güvensizliği için ortam yaratan bir devlet şeklinde tanımlanmıştır. (İsmailov, 2015, s.4-7)

OPEC verilerine göre dünya doğalgaz rezervinin %23'ü Rusya'dadır (Atlası, 2021). Dünyanın en büyük doğalgaz rezervine sahip olan ülkesi Rusya 2000'li yıllara kadar iç problemlerle uğraşmak zorunda kamıştır. 2009 yılında ise yeni güvenlik yasası kabul edilmiştir (Tellal, 2010, s.4). 2009 yılında Amerika'nın taraf olduğu Irak savaşı gerçekleşmiş, renkli devrimler olmuş ve ABD Rusya'ya sınırı olan ülkeleri NATO ya dâhil etmek istemiştir (Kemaloglu, 2016). Bu belge iki unsurdan oluşur ilk kısmı toplumun ve devletin güvenliği ikincisi ise ekonomik büyüme ve refahının artırılmasıdır Bu bağlamda BDT (Bağımsız Devletler Topluluğu) ile kültürel geçmiş ve ilişkiler düzenlenmiştir.

2012-2020 döneminin en önemli gelişmesi, şüphesiz Ukrayna krizidir. 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakı ile başlayan Ukrayna krizi ve ardıl etkileri Ulusal Güvenlik Stratejisinde kendisini göstermiştir. Doğu Ukrayna'da bulunan Donbass bölgesi 2021 yılı başı itibariyle dondurulmuş olup, hâlâ çatışma niteliğindedir ve Kiev'in kontrolü dışında bulunmaktadır (Özdal, 2021, s.1-2). 2022 yılı itibari ile de Ukrayna da savaş patlak vermiştir. Ukrayna'ya silah yardımında sınır tanımayan AB ve ABD diğer yandan Rusya'ya uygulanan ambargoyu yok sayan Çin, İran, Macaristan ve NATO üyesi olmasına rağmen ticari ilişkilerini koruyan Türkiye bulunmaktadır. Türkiye konumunu ne tam Rusya yanlısı ne de AB ve NATO yanlısı

olarak belirlememiş, iki cephe arasında arabulucu olarak belirlemiştir. Rusya, topraklarında var olan enerji gücünü ve güvenliğini Avrasyacı akıma göre belirlemektedir ve büyük Rusya hayalini tehdit eden her oluşuma karşı yeri geldiğinde ittifaklar kurup yeri geldiğinde ise silahlı mücadeleden çekinmemektedir.

### **Rusya Güvenliğinde Neo Avrasyacı Yaklaşım**

Soğuk savaş sonrasında dağılan Rusya kendini toparlanmakta zorlanmıştır. Rusya içeride bir yandan ekonomik zorluklar, diğer yandan da Çeçenistan problemi ile 1991 yılından sonra güçlenen oligarklar ve renkli devrimlerle mücadele etmek zorunda kalmıştır. 2000 yılında ilk defa yönetime geldiğinde Putin çok fazla tanınmıyor ve Rusya'nın içinde bulunduğu koşullar nedeni ile de dikkate alınmıyordu. Putin ise tarih boyunca istila edilen Rusya'nın güvenliğe bakış açısını; öz kaynaklarına, SSCB zamanında kendi bünyesinde bulunan, daha sonra bağımsızlıklarını kazanan ve hali hazırda topraklarında yaşayan etnik çeşitliği göz önünde bulundurarak Neo Avrasya disiplinine göre şekillendirmiştir.

Avrasya kavramı ilk olarak Alman bilim adamı Von Humbolt tarafından kullanılmış olup (Özder, 2013, s.66) 20 yy. sonlarına kadar etnik ve kültürel alanda geçerliliğini korumuştur. Daha sonra jeopolitik stratejilere dayanan Neo Avrasyacılık kavramına evrilmiştir. Avrasya'nın batı sınırlarının Viyana'dan başladığı, merkez bölgesinin Anadolu'nun yanı sıra Karadeniz, Ukrayna, Moldova, Güney Rusya'yı kapsadığı ve doğu yakasının ise Çin Seddi'ne kadar uzandığı genel kabul görmektedir. Avrasya'nın güney bölgesi ise Ortadoğu'dur. (Kurt, 2014, s.5).

Avrasyacılık temel unsuru Atlantik olarak nitelendirilen deniz merkezli ülkelere başta ABD ve NATO ülkelerine karşı geliştirilen bir imparatorluk düşünce ve strateji doktrinidir. (Kurt,2019, s.10)Bu anlamda güvenlik aksiyonlarını, merkezinde Moskova'nın olduğu imparatorluğun kuruluşuna göre almıştır. Bu süreçte Rusya'nın en önemli silahı dünyanın en büyük doğalgaz tedarikçisi olmasıdır. Rusya doğalgaz politikaları yönünden ABD den tamamen farklı bir yöntem izlemektedir. ABD öz kaynaklarını rezervde tutarak sömürgelerinin enerji kaynaklarını kullanırken, Rusya dünyaya doğalgaz tedariki sağlayıp kendi rezervlerini eritmek pahasına dünyayı kendine bağlamayı şimdilik başarmıştır. Bu durum Rusya'nın elini güçlendirmiş hem ekonomik hem de siyasal anlamda kendi gücünü dünyaya ıspatlamıştır. AB için ise üretimin hızlanıp ekonomik açıdan büyümesine ve hatta Atlantikçi lider ülke ABD'ye kafa tutacak konuma gelmesine imkan vermiştir. Dünyanın tek gücü olma statüsünü devam ettirmek isteyen ABD için her ne kadar NATO ülkesi olsa da AB'nin de dahil olduğu ekonomik olarak

kendisine rakip olacak hiçbir kuvveti kabul etmek gibi bir strateji olmamıştır. Güçlenen her bir coğrafya parçası ABD nin emperyal gücünün kaybetmesi anlamı taşımaktadır.

SSCB dağıldıktan sonra Rusya etrafındaki etnik gurupları ve ülkeleri tampon bölge olarak görmeye başladı. Ancak Rusya'nın her güç kaybedişinde söz konusu tampon bölgelerde karışıklıklar, devrimler yaşanmış ve batı yanlısı yöneticiler iktidarı ele geçirmişlerdir. Ukrayna da bu tampon bölgelerden biridir. Dugin'e göre Ukrayna coğrafi konumunun yanı sıra Doğu Avrupa'ya yakınlığından dolayı ve hinterlandı oldukça geniş olan limanları sayesinde Atlantikçi ülkelerle sürekli ilişki içinde olması sebebi ile er ya da geç Atlantikçi bir ülke olacaktır. (Dugin, 2021, s,175) Bu yüzden Ukrayna'nın bütünlüğü Avrasya İmparatorluğu için büyük bir darbedir. Ukrayna'nın bu sebeple Rusya ile yapıcı ilişkiler kurmaması halinde derhal parçalanması gerekmektedir. Bu bağlamda Ukrayna konusunun Rusya için en başından beri bir zaafiyet oluşturduğunu görmekteyiz. NATO'nun Rusya tampon bölgelerinde genişlemek isteği Ukrayna'da kendini göstermiş ve bu yolla Rusya'yı savaşa zorlamış, bölgede doğalgaz tedarik sıkıntıları oluşturmuş ve AB yi de ekonomik açıdan küçülmeye sebep olacak kararlar almaya zorlamıştır.

ABD'nin özellikle 21 yy. başından bu yana agrasif ve sadece kendi emperyal çıkarları doğrultusunda ülkeleri ve etnik kimlikleri kullanması dünya da oldukça tepki çekmiştir. Türkiye gibi bazı ülkelerle ittifakları zor bir sürece girerken lobi çalışmaları sayesinde özellikle Rusya'ya yakın etnik çatışmaların sürdüğü ülkeleri de kendi yanında konumlandırmayı başarmıştır. Bu ülkelerin en başında Ermenistan gelmektedir. En son yaşanan Karabağ savaşı öncesinde Ermenistan'ı Türkiye ile Orta Asya iletişimini kopartacak derin bir müttefik olarak gören, Azerbaycan'ı İran'a bağlamak isteyen Avrasyacılar şu anda Azerbaycan'ı müttefik, Ermenistan'ı ise batı yanlısı olarak tanımlamaya başlamıştır. 03/12/2020 tarihinde Moskova-Bakü gazetesine verdiği röportajda Dugin Karabağ savaşı ile ilgili yaptığı açıklamada Ermenistan'nın Karabağ'a hâkim olduğu sürede Karabağ ve yedi bölgenin tanınmasında çok eksik kaldığı ve uyguladığı stratejinin çok dar bir çerçevesi olduğunu açıklamıştır. 90'lı yıllarda Ermenistan ile Rusya bazı noktalarda anlaşırken İlham Aliyev ile bu durumun değiştiğini ve Azerbaycan ile Rusya'nın ilişkilerini Kafkasya'da stratejik bir ortaklığa taşıdığını ifade etmiştir. Erivan ile stratejik bir ortaklıkları kalmadığını ve Ermenistan'ı koruma politikalarının ortadan kalktığını ifade etmiştir (Dugin, 2020). Görülmektedir ki enerji savaşları en kesin güvelik ilkelerini ve en kadim ittifakları derinden sarsarken asla yanyana gelemez diye bakılan ülkeleri birbirleri ile ittifak yapmak zorunda bırakmıştır.

II. Dünya savaşıdan sonra kendisini ABD'nin yanında konumlandıran Türkiye ve Rusya ilişkilerinde özellikle 2005 yılından sonra ivme kazanmış ve ticaret hacmi hızla artmıştır. Rusya ile Türkiye arasında tarihsel ve etnik sebeplerin oluşturduğu anlaşmazlıklar olsa da ortak çıkarları göz ardı edilemeyecek kadar çoktur. Özellikle Türkiye'nin coğrafi yapısı Rusya'nın savaşıarak elde edemediği sıcak denizlere inme arzusunu anlaşmalarla kısmende olsa yerine getirebilecek bir ortam sunmaktadır. Rusya enerji tederariği için en yakın müttefiki olarak Türkiye'yi görmektedir. Rusyan'ın jeopolitik kimliği Slav unsurunun Cengiz Han İmparatorluğu'nun Türk Moğol kökeni ile ittifakına dayanmaktadır (Dugin, 1999 s:16). Bu nedendir ki Türkiye'nin kökeni Avrasyadır. Bu temel üzerinden gidersek Karadeniz çevresinde ve Kafkasya'da birkaç asırdır süren Türk Rus çatışmasına son verebilir. (Dugin, 1999 s:16) ABD'nin tek güç olup her istediğini yaptırma ve sadece ABD'nin kendisi hariç bütün dünyayı sömürge olarak görmesi Türkiye'nin yönünü Avrasya'ya çevirmesine neden oldu. Günümüzde ise Kardeniz, Türk Rus mücaadelesi yerine enerji ittifakları ile anılmaktadır.

### **Rusya-Ukrayna Savaşı ve Enerji Güvenliği**

Rusya'nın Putin sonrası hızlı bir şekilde kendini toplaması dünya ticaret sisteminde yer bulması ve yeniden güçlü Rusya amacı ABD'yi rahatsız etmiş, ABD, Margenthou'nun açıkladığı gibi Rusya'nın gücünü Ukrayna ile birleştirmesini engellemek için NATO'ya dahil etmeye çalışmış ve Ukrayna ile Rusya'dan daha önce ittifak kurarak bölgedeki güç dengesini kendi lehine çevirmek istemiştir. İttifaklar ve karşı ittifaklar işlerliğe kavuşan bu güç dengesi yönündeki gelişme, pratik olarak dünyadaki her ulusun şu yada bu tarafta yer aldığı Birinci Dünya Savaşı'nın devam etmiştir (Margenthau, 1970, s.249). Ukrayna da Atlantikçi ve Avrasyacı çatışmalarının en yoğun yaşandığı bölge haline gelmektedir. Ukrayna'daki bu mücadelenin en keskin hatları ile görüldüğü süreç Turuncu Devrim sürecidir. 31 Ekim 2004 yılında yapılan seçimde Rus yanlısı Yanukoviç seçimi kazanmıştır. Bunun üzerine batı yanlısı Yuşçenko taraftarları Bağımsızlık Meydanı'nda toplanarak eylemler yapmaya başlamıştır (Samedov, 2022, s.21-22). Gösterilerin yapılmasında batı etkisi büyüktür. Hatta George Soros Fonları tarafından Ukrayna'daki gençlik örgütü Pora (Zamanı Geldi) ve diğer sivil toplum hareketlerine destek olunmuştur. (Uyaniker, 2017, s.6-11) Seçimler geçersiz sayılmış, yenilenen seçimlerde batı yanlısı Yusçenko koltuğa geçmiştir. 2006 ve 2009 yılları arasında özellikle 2009 seçimlerinin hemen öncesine Rusya doğalgaz "kartını oynamış", doğalgaz fiyatlarına büyük zamlar yapmış, daha sonrasında ise Ukrayna'ya doğalgaz transferini durdurmuştur (Uyaniker,2017 s.28).Bu krizden sadece Ukrayna değil Avrupa da etkilenmiştir. Avrupa Ukrayna'ya yapmış olduğu baskılar sonucu Ukrayna 1000 metreküp doğalgazı 418 dolardan

almak zorunda kalmıştır. Bu süreç batı yanlılarının güven kaybetmesine ve ekonomik zorlukların yanı sıra vaat edilen özgürleşme ve hukuki reformların gerçekleşmemesi sebebi ile 2010 yılında yapılan seçimlerde Rus yanlısı Yanukoviç yeniden başa geçmiştir. (Uyanıker, 2017, s.6-11) Ukrayna ve Avrupa'nın enerjiye bağımlı olduğu ortaya çıkmıştır. 2013 yılında ise Yanukoviç'in AB ortaklık anlaşmasını imzalamaması üzerine batı yanlıları Yanukoviç'in yolsuzluk yaptığı iddiasıyla meydanlara toplanıp yeniden gösteriler yapmaya başlamışlardır. Gösteriler kanlı bitmiş ve 2014 yılında Yanukoviç başkanlığı bırakmak zorunda kalmıştır. Rusların yoğunlukta olduğu Doğu Ukrayna ve Kırım'da ise yeni yönetimin tanınmayacağı yönünde açıklamalar yapılmıştır (Diyarbakırlıoğlu, 2020 s.10). Böylece Ukrayna ikiye net bir şekilde bölünmüştür.

Rusya'nın dünyanın her hangi bir yerinde de kendi içindeki etnik guruplarda da etkinlik alanını yaymak için kullandığı en önemli araç dil politikalarıdır. SSCB'nin Ruslaştırma politikasının temelini dil planlaması politikası oluşturmaktadır. Dil siyaseti, hâkim guruplar tarafından dil kullanımında egemenliği kurma mekanizmasıdır (Aliyeva, 2005 s.14). Dil bir toplumun geçmiş ile kurduğu köprüdür ve tek bir dil kullanan ülkeler milli hafızasından ilham alarak güçlenmektedir. Rusya, Orta Asya'ya hakim olduğunda Orta Asya halklarında okuma yazma oranı %32 idi İlk yıl ana dilde, daha sonra Rusça eğitim veren Rus okulları açıldı. Açılan Rus okullarının asıl amacı, arapça eğitim veren islam okulları sebebi ile düşük olan okur yazar topluma Rusçayı ve Rus kültürünü aşlamaktır.1912 yılında Rus okullarında okuyan öğrenci sayısı 14 000 bine ulaşmıştı. Orta Asyada Rusça hâkim dil olmaya başlamıştı (Zenkovsky, 1971 s.113-117) Rusya, Ukrayna topraklarında dil hususunda etkinlik kurmayı başarmıştır. Ancak Turuncu Devrimle birlikte bu etkinliğini kaybetmiştir. Sovyet Sosyalist Rusya dönemi sonrasında "Ruslaştırma" politikasının en etkin yöntemi Rusça Ukrayna'da 1990 yılında çıkartılan anayasa ile eğitim dili olmaktan çıkartılmış, 1996 yılında Rusça ve diğer azınlıkların dilleri serbest bırakılmış, 2007 yılında basın yayında Ukrayna dilinde yayın yapma zorunluluğu getirilmiş ve Rus sineması yasaklanmış, 2020 yılında ise Rusça ana dilde eğitim okulları lağvedilmiştir (Samedov, 2022, s.18-20). Parlamentoda Rusça anadil olmaktan çıkartan anayasa kabulü sonrasında Donbas bölgesinde protesto gösterileri başlamıştır. Bölgede yaşayan halkın gösteri hakları elinden alınmış, doğu yanlısı gösteri yapanlara beş yıla kadar hapis cezası verilmiştir. Batı Ukrayna ise ayrılıkçı bölgeye hukuki ve fiziksel baskısını arttırmışlardır. Bölgede savaşı bazı gurupların Neonazi simgelerini kullanması da dikkat çekicidir. Yaşanan bu çatışmalar sonunda Donetsk ve Luhanks halk cumhuriyeti adı altında iki defacto (fiilen kurulmuş devlettir) devlet kurulmuştur.2014 ve 2015 yılında Minsk de yapılan barış anlaşması ile kriz kısmen durduruldu. (Uyanıker, 2017, s.99).

Yanukoviç'in 2014 yılında kaybetmesinden bu yana Ukrayna batı yanlısı bir politika izlemiştir. 2019 yılında ise yapılan seçimlerde asıl mesleği komedyenlik olan Vlademir Zelenskiy başkan olarak seçilmiştir. (Cura, 2019) Zelenskiy Ukrayna'nın NATO'ya dâhil edilmesi yönündeki talebine Rusya şiddetle karşı çıkmış ve NATO'nun doğu sınırlarını genişletmemesi ve sınır bölgesi ülkelerine silah tedariki yapmaması konusunda talepte bulunmuş ancak olumlu sonuç alamamıştır. Zelenski ise açık açık NATO'ya katılmak için bir takvim oluşturma konusunda net bir talepte bulunmuştur. Putin de Donetsk ve Luhanks bağımsızlığını tanımış ve Ukrayna'nın doğusuna 24 Şubat 2022 tarihinde işgal girişimlerini başlatmıştır. (Kasım, 2022, s.744-745)

Rusya bu işgalin karşısında çok sert yaptırımlarla karşı karşıya kaldı. Savaş bölgesine çok uzak ABD Ukrayna gerekli lojistik desteği verirken uygulanan yaptırımlardan olumsuz yönde etkilenmemiştir. 22 Şubat 2022 yılında Donetsk ve Luhanks bölgesinin hükümet dışı tanınmasına yönelik oy kullanan Rus Devlet Duma'sı üyelerinin bireysel yaptırımların yanı sıra söz konusu bölgelerin sermaye ve finans erişiminin kısıtlanması yaptırımı; 25 Şubat 2022 tarihinde Vladimir Putin, Sergey Lavrov ve diğerlerinin yanı sıra Rusya Devlet Duması ve Ulusal Devlet görevlilerine bireysel yaptırımlar, Enerji finans, teknoloji ve vize kısıtlaması ile ilgili yaptırımlar; 2 Mart 2022 tarihinde Rus uçaklarına AB hava sahasının kapılması, Merkez Bankası işlem yasağı ve swift yasağı uygulaması; 15 Mart 2022 tarihinde Rus enerji: sektöründe yeni yatırımlar yasağı, Rusya'dan demir çelik ithalatı yasağı, Rusya'ya lüks tüketim ürünleri ihracatı yasağı ile ilgili yaptırımlar; 8 Nisan 2022 tarihinde kömür ve diğer fosil yakıtlarının ithalatının yasağı, AB limanlarına tüm Rus gemilerine kapatılması ile ilgili yaptırımlar; 3 Haziran 2022 tarihinde Rusya'dan petrol ihracatı yasağı ile ilgili yaptırımlar hayata geçirilmiştir (Kasım, 2022, s.743).

Ekonomik yaptırımlar ile birlikte Birleşmiş Milletler tarafından yaptırımlarla karşı karşıya kaldı. 2 Mart 2022 tarihinde yapılan Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda Rusya'yı kınayan kararı 141 evet oyu ile kabul etti. 7 Nisan 2022 tarihinde Rusya'yı İnsan Hakları Konseyi'nden çıkartma kararı aldı. BM Genel Kurulu, 12 Ekim 2022'de oy çokluğuyla Rusya'nın ele geçirdiği dört bölgeyi tanımama kararı alırken, 14 Kasım 2022'de de Rusya'nın Ukrayna'ya savaş tazminatı ödemesi çağrısında bulunan kararı kabul etti (Çetin, 2023).

Rusya Ukrayna savaşı enerji güvenliği üzerinde bütün dünya için çok büyük tehdit oluşturmaktadır. Sanayi devrimi ile birlikte artan enerji ihtiyacı enerji güvenliği kavramının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. En basit anlamıyla arzulan miktarda kaynağın uygun maliyetlerde, doğru zamanda, doğru yerde olmasının sağlanması şeklinde ifade edilebilir. Enerji güvenliği kapsamına sadece enerji nakil hatları değil aynı zamanda enerji jeopolitiği enerjinin yeterli kaynağa sahip olması ve arz talep dengesine bağlı fiyatlandırmalarda dâhil olur (Bilgin, 2014 s.617-618). Enerji güvenliği, lojistik yaklaşım, jeopolitik yaklaşım, fiziki



güvenlik yaklaşımı, piyasa yaklaşımı, sürdürülebilirlik yaklaşımı olarak sınıflandırılabilir. Lojistik yaklaşım; gerekli miktarda enerjinin uygun maliyette ve uygun miktarda tedariki ile jeopolitik yaklaşım; enerji kaynaklarının bulunduğu coğrafyada söz sahibi olmak ile ilgili, fiziksel güvenlik yaklaşımı; enerjinin transferi ile ilgili her türlü alt yapının doğal afet, sabotaj gibi tehlikelerden arındırılması ile ilgili, piyasa yaklaşımı; enerjinin maliyeti hukuku, vergi ödemeleri gibi kalemlerin fiyatlara yansıtılması ile ilgili, sürdürülebilirlik yaklaşımı; enerjinin üretiminden tüketimine miktar, maliyet, sağlık, etik ve çevresel bakımdan şimdiki ve gelecek nesillerin şartlarını kötüleştirmeden geliştirilmesi ile ilgilidir (Bilgin, 2014 s:622-624). Savaş sonucunda doğalgaz fiyatları sürekli artmakta, talep edilen gerekli enerji uygun fiyatta ve uygun miktarda temin edilememekte, mevcut boru hatlarının her türlü alt yapısı tehdit altındadır. Savaşın en önemli sonucu ise AB'nin Rusya doğalgazına bağlı olduğunun ortaya çıkmasıdır.

### **Türkiye'nin Denge Politikalarının Enerji Arzına Etkisi**

Türkiye'nin Cumhuriyet tarihi enerji politikaları hızla artan enerji talebine karşın yerli kaynakların kıt, enerji yatırımlarının yetersiz olması nedeniyle artan dış bağımlılık üzerine şekillenmiştir. Enerji piyasasının liberalleşmesiyle devletin yanı sıra daha fazla pay almaya başlayan özel sektör arz güvenliğinde ve transit boru hattı projelerinde önemli rol oynamaya başlamıştır. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı hazırlamış olduğu stratejik planı doğrultusunda Türkiye de bulunabilecek kaya gazından faydalanmayı hedeflemektedir. Aynı süreçte ikinci bir hedefde kendi topraklarından geçecek dünya piyasalarına ulaşan petrol ve gaz miktarını yeni boru hatları projeleri ile arttırarak uzun dönemde kazanım sağlamaktır (Bilgin, 2014 s.623).

Türkiye özellikle 2000'li yıllarda doğalgaz faaliyetlerini arttırmış ve şu anda 20 000 km boru hattı ile 81 ile doğalgaz arzını gerçekleştirmektedir. Türkiye'nin enerji kaynakları yetersiz ve dışa bağımlı olduğu büyük bir gerçektir. Türkiye, doğalgaz ihtiyacının %33 oranını Rusya'dan %24 oranını Azerbaycan'dan %11 oranını İran'dan ve %32 oranını diğer ülkelerden karşılamaktadır (Türkiye Doğal Gaz Piyasası, 2023). **Rusya Federasyonu - Türkiye Doğal Gaz Ana İletim Hattı (Bulgaristan'dan giriş yapan Eskişehir üzerinden Ankara'ya giden hat )\_Rusya - Samsun - Ankara Doğal Gaz İletim Hattı (Mavi Akım),\_Azerbaycan - Türkiye (Şah Deniz I) Doğal Gaz Boru Hattı,\_Doğu Anadolu Doğal Gaz Ana İletim Hattı(İran'dan alınan doğalgazı taşır) Türk akımı projesi (2022)(Botaş Faliyet Alanları,2023) faaliyet göstermektedir. 21.yy. başında mücadele ve ittifakların enerji özellikle de doğalgaz sebebi ile yapılacağını öngören ülkelerden biri de Türkiye'dir. Özellikle ABD ve AB'nin yaptırımları sonucunda 2023 yılı ve sonrasında stratejik öneme sahip olacak doğalgaz depolama projelerini de hayata geçirilmiştir: Marmara Ereğli**

**LNG terminali (1989-85 000 m3), Silivri Doğalgaz Depolama Hattı (4 milyon 600 bin M3 -2007), Tuz Gölü Depolama Hattı (2011 1 milyar M3), Dörtyol FSRU Depolama Hattı (110 milyon M3-2021), Saros depolama hattı (28 milyon M3)**(Botaş Faliyet Alanları, 2023) aktif olan doğalgaz depolama alanlarıdır.

Rusya'nın dış politikasını yönlendiren ve Atlantik ülkelerine karşı oluşan Neo Avrasyacı akımın en büyük temsilcisi Dugin'e göre "Avrasya'nın merkezinde başlaması muhtemel Türkçülük akımı Avrasya için büyük tehditlerden birisidir. Bu akımın Azerbaycan'dan başlaması muhtemeldir. Bu yüzden Türkiye ve Azerbaycan arasındaki diyalog kesilmeli hatta Ermenistan, Rusya, ve İran, Azerbaycan'ı bölmeye varacak politikalar izlemelidir." (İsmailov M., 2011 s168). Ancak liberalizmin örümcek ağı gibi sardığı dünyada sistem ülkeleri birbirine bağımlı hale getirmiştir. İttifaklar da ideolojik açıdan ya da geçmiş dost ve düşmalıktan soyutlanmış bir biçimde kazan kazan prensibine dayanan hatta tek kutuplu dünyanın baskısına karşı koyanlar ve tek kutuplu düzenden pay sahibi olmaya çalışanlar arasında şekillenmektedir. Böylece güvenlik planlarını yapılıırken hiçbir ülkenin kesin bir doktrine sahip olduğu söylenemez. Ukrayna savaşında Avrasya için Türkiye Jeopolitiğinin ne kadar önemli olduğu ve güçlü bir Türkiye'nin hem Atlantik hemde Avrasya için enerji güvenliği açısından gerekli olduğu anlaşılmıştır. 21.yy. ile değişmeye başlayan dünya konjonktürü de enerjinin büyük bir silah olarak kullanılarak bazı ülkeleri bulunduğu konumdan aşağı çekerken bazı ülkeri de bulunduğu konumdan yukarı çıkartmaya sebep olmuştur.

Türkiye ile Rusya'nın karşı karşıya geldiği ve Ankara Moskova hattında oluşan en derin krizin sebebi Suriye meselesidir. 24 Kasım 2015 yılında Suriye sınırında Türk hava sahasını ihlal ettiği gerekçesi ile Rusya'ya ait SU-24 savaş uçağını düşürülmesi ile bozulan ilişkiler 2016 yılında Recep Tayyip Erdoğan'ın Putin'e yazmış olduğu mektup ile yumuşamış ve 15 Temmuz sonrasında ilk ziyaretini 9 Ağustos 2016 da Rusya'ya yapması ile son bulmuştur (Erşen, 2016 s,3). Suriye'de Rusya Türkiye ayrılığı 2011 de başlayan olaylar karşısında Rusya ve İran Şam yönetiminin yanında yer alırken ABD, Birleşik Arap Emirlikleri, AB ve Türkiye Şam yönetimi ile ilişkileri dondurması ile başladı. Rusya Şam yönetimini başta tutmak, Akdeniz ve Suriye'de varlığını sürdürmek, uluslar arası arenada gücünü ıspatlamak için 2015 yılından itibaren varlık göstermeye başladı (Işık, 2017 s,46). Türkiye için bölgedeki en önemli sorun PKK/YPG terör örgütleri ve kurulması amaçlanan terör devletiydi. Jet krizinin çözümlenmesinden sonra Fırat Kalkanı operasyonunda eli güçlenen Türkiye oldu ve Rusya Türkiye'ye istihbarat desteği sağlamıştı. 9 askerimizin şehit olmasına sebep olan Rus saldırısının arkasından Putin hemen başsağlığı dilemiş ve oluşacak büyük bir kavganın önüne

geçmiştir. Suriyede Rusya ve Türkiye'nin tek ortak noktası Suriyenin toprak bütünlüğünü korumaktır Bölgedeki problemin çözülmemiş olmasına rağmen özellikle enerji anlaşmaları yapmaya devam edilmektedir ve Suriyedeki karşılıklı mücadele ortak çıkarların önüne geçmemiştir.

Kırım meselesi de Rusya ve Türkiye'nin çıkarlarının çatıştığı diğer bir bölgedir. Kırım, Özerk Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti olarak 1921 yılında kurulmuştur. 1945 yılında Rusya Federasyonu topraklarına katılmıştır. 1954 yılında Ukraynaya bağlanmıştır. Jeopolitik olarak önemli olan Kırım, Ukrayna'nın yüzünü batıya dönmesi ile Rusya için, sıcak denizlere inme emeli ve Avrupa'ya gidecek olan enerji hattı için tehdit oluşturmaya başlamıştı. Turuncu devrim ile başlayan ve ayaklanmalarla süregelen dönemde oluşan otorite boşluğundan faydalanan Rusya Kırımı çıkarma yapmış akabinde yapılan referandum sonucunda Kırım Rusya'ya bağlanmıştır. Türkiye burada yaşayan Kırım Türkleri'nin özgürlüğü için diplomsu ve müzakere yolunu tercih etti Kırım'ın ilhakı sırasında diplomasi yolunu tercih eden Türkiye enerji konusunda kazançlı çıkmıştır. Güney Akım Projesi iptal edilmiş, Türkiye ile Yunanistan'a bağlanacak yeni bir boru hattı projesi anlaşmasına varılmıştır (KONAK, 2019 s.83).

Türkiye denge politikası gütmeye enerji güvenliği tehditinin yoğun şekilde yaşandığı Rusya Ukrayna savaşı döneminden çok önce başlamıştır. NATO ülkesi olmasına rağmen Rusya ile turizmden, enerjiye ve hatta askeri alanda bir çok anlaşmaya imza atıp, S400 savunma sisteminin kuruluşunda NATO karşıtı bir tavır sergilerken Rusya'nın karşı çıkmasına rağmen Finlandiya'yı NATO üyesi yapacak anlaşmayı imzalamıştır. Türk akımı projesinde denge politikalarının bir sonucudur. Ukrayna'yı savaşa götüren süreç Turuncu devrimle başlamış ve 2013 yılında AB ortaklık anlaşmasının imzalanmaması ile iki kutba ayrılıp iç savaşla sonlanan bir süreç olmuştur. Kırım'ın ilhakı sonrasında yaptırımlara maruz kalan Rusya Avrupaya gaz taşıyacak olan Güney Akım projesinin iptali sonunda kendisine yeni bir güzergah bulması gerekmiştir. Türk Akımı projesi de Rusya'nın hem jeopolitik olarak uygun olan hem de güvendiği bir ülke olan Türkiye ile 2014 yılında yapılan bir anlaşma ile temelleri atılmış bir projedir (Karagöl, 2015, s.2). Rusya devlet başkanı 2022 kasım ayında düzenlenen 5. Rusya Enerji Haftasında Avrupa'nın Türkiye'de kurulacak enerji merkezinden enerji alımı gerçekleştireceği bir projeden bahsetmiştir (Putin, 2022). Bu da 2000 yılların başından bu yana yapılan doğalgaz depolarının stratejik önemini arttırmaktadır.

Türkiye kendisine yetecek kaynakları az olduğu için dışa bağımlı bir ülkedir. Bu da enerji güvenliği riskinin her zaman söz konusu olduğu gerçeğini taşımaktadır. İçinde bulunduğumuz yüzyılda da Türkiye Karadeniz'de ve Akdenizde doğalgaz aramaktadır. 15 Nisan 2023 tarihinde

ise 360 milyon M3 doğalgaz rezervi bulmuştur. Bu rezervin 35 yıl boyunca Türkiye'ye yeterli olduğu söylenmektedir (Erdoğan, 2023). Doğalgaz tedarikçileri konusunda alternatif bulmaya çalışan Türkiye Tanap boru hattı ile Azerbaycan'dan, Doğu Anadolu Boru hattı ile İran'dan doğalgaz tedarik etmektedir. Orta Asyada bulunan büyük doğalgaz rezervine sahip olan Türk Cumhuriyetleri ise denize kıyısı olmaması dolayısıyla ve uzun enerji nakil hatlarının fiziki güvenliğini sağlamanın şu anda mümkün görünmemesi sebebiyle alternatif oluşturmamaktadır. Ancak coğrafi konumundan kaynaklanan gücün farkında olan Türkiye doğru ittifaklarla kaynak zaafını kapatma yönünde adımlar atmaktadır. Özellikle dünyanın en büyük rezervini elinde bulunduran Rusya ile Ukrayna savaşı sonucunda görülmüştür ki Rusya'nın elindeki ürünün dünya pazarına ulaştırmak için Türkiye'in üzerinden geçen transit yollarına ihtiyacı vardır.

### **Sonuç**

Yeni dünya düzenine yön veren iki önemli akım Atlantikçi yapı ve Avrasyacı yapı olarak görülmektedir. Avrasyacılığın merkezindeki Rusya doğalgaz rezervlerini ABD nin aksine kullanarak özellikle Avrupa ülkelerini kendisine bağlamış, Orta Asya ülkeleri ile anlaşmalar imzalayıp doğalgaz ihracatında pay sahibi olmuş ve ABD'nin Asya'daki hareket alanını kısıtlamıştır. ABD, Rusyan'ın tampon bölgelerine NATO ittifakları yolu ile genişlemeye ve renkli devrimler ile Rusya'nın kalelerini yıkmaya çalışmıştır. Dünya tek güç kavramından yavaş yavaş sıyrılıp çok kutuplu bir yöne doğru evrilmektedir. Ülkeler bir birlerine enerji ittifakları ile bağlanmaktadır.

Türkiye ise doğal gaz yönünden maalesef kısıtlı bir coğrafyada yer almaktadır. Buna rağmen jeopolitik konumu sebebiyle tam bir enerji merkezi haline gelmiştir. Ancak tedarikçisinin önemli bir kısmını Rusya'dan yapması büyük anlamda bu ülkeye bağımlılığını artırmaktadır. Tek bir tedarikçiye zorunlu olmak enerji güvenliğini tehlikeye attığı gibi politik anlamda da elini zayıflatmaktadır. Bu sebep ile İran'dan da gaz alan Türkiye kendisi için öz kaynak arayışlarına devam etmektedir. Bu yıl içinde Karadeniz'de bulunan gaz rezervi ne kadar büyük ölçekte olursa olsun yine de yetersiz kalmıştır.

Türkiye'nin tek bir tedarikçiye bağımlı olmak kısır döngüsünden kurtulmak için enerji transit noktası olma çabaları büyüktür. NABUCCO enerji hattı ile Hazar Doğalgazını AB'ye İNOGATE enerji hattı ile Yunanistana doğalgaz taşımaktadır. Bu anlaşmalar Rusya ile olan olumlu ilişkileri sırasında yapılan anlaşmalardır ve denge politikasının bir ürünüdür. Bu anlaşmaları ABD ve AB desteklenirken Rusya bu projenin karşısında Türkiye'ye alternatif yollar aramasına sebep olmuştur. Bu da tek tedarikçiye bağlı kalmanın enerji arzı güvenliğinin risk oluşturduğunun en büyük göstergesidir.

Türk Devletleri Teşkilatı'nın hızlı bir şekilde şekillenmesi, Orta Asya topraklarındaki doğalgaz rezervinin dağıtımını konusunda Türkiye'ye bir alternatif sunabilir ancak mesafe uzak olduğu için enerjinin fiziki güvenliğinin sağlanması en büyük problemlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Sonuç olarak Türkiye'nin doğalgaz konusunda diğer batı ülkelerine nazaran daha rahat olmasının temel sebebinin uyguladığı denge politikası ve enerji transit yollarının merkezi konumunda olduğu, günümüz konjonktüründe de Türkiye'nin en büyük gücü ve enerji alternatifinin jeopolitik konumundan kaynaklandığını söylemek mümkündür.

### Kaynakça

- Aliyeva, G. (2005). SSCB döneminde Azerbaycan'da dil planlaması (yayımlanmamış doktora tezi) Ankara Üniversitesi Ankara <https://dergiler.ankara.edu.tr> adresinden alınmıştır.
- Enerji Atlası (2021). *Ülkelere göre dünya doğalgaz rezervi*. <https://www.enerjiatlası.com/rezerv/dunya-dogalgaz-rezervi.html> adresinden 08 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.
- Başer, N. E. (2011). *Birinci sanayi devriminde teknolojinin rolü* (yayımlanmamış doktora tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir. <https://acikerisim.deu.edu.tr/> adresinden alınmıştır.
- Bilgin, M. (2014). Enerji. İçinde Ş. Kardeş ve A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkiler giriş* (ss. 617-629). İstanbul: Küre Yayınları.
- Botaş Faliyet Alanları*. (2023). *Botaş faliyet alanları*. <https://botaş.gov.tr> adresinden 1 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- İnat, K., & Cicioğlu, F. (2014). Avrupa Birliği. İçinde Ş. Kardeş ve A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkiler giriş* (ss. 641-654). İstanbul: Küre Yayınları.
- Cura, A. (2019). *Ukrayna'da Zelenskiy'in ikinci zaferi*. *Anadolu haber ajansı* <https://www.aa.com.tr/> adresinden 06 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.
- Çelik, T. (2012). Orta Asya güvenlik sorunları. *Aksaray Üniversitesi İİBF Dergisi*, 4(2), s. 3-24. <http://aksarayiibd.aksaray.edu.tr/> adresinden alınmıştır
- Çetin, Ş. (2023, 02 23). BM genel kurulu , Rusya'ya Ukrayna'da hemen çekilme çağrısı yapan karar tasarısını kabul etti. *Anadolu Haber Ajansı*. <https://www.aa.com.tr> adresinden 14 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.

- Alyanak, Ç., ve Rakipoğlu Z. (2021). *Cumhurbaşkanı Erdoğan: 320 milyar m<sup>3</sup> doğalgaz rezervi keşfettik*. Anadolu haber ajansı. <https://www.aa.com.tr/> adresinden 8 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.
- Diyarbakırlıoğlu, K. (2020). International journal of social inquiry. *Viktor Yanukoviç dönemi Ukrayna'nın Avrupa Birliği ile ilişkileri*, s.2-26. Yalova. <https://dergipark.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Dugin, A. (1999). *Rus jeopolitiği avrasyacı yaklaşım*. (V. İmanov, Çev.) İstanbul: Küre Yayınları.
- Dugin, A. (2020, 12 03). Ильхам Алиев прошел между сциллой и харибдой в войне и в политике. (N. Hoşarıya, Röportaj Yapan) Moskova : Moscow-Baku gazetesi . <https://moscow-baku.ru/> adresinden 25 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Erdoğan, R. T. (2023, Nisan 15). Karadeniz gazı açılış programı. (basın toplantısı) Zonguldak . <http://aa.haber.com.tr> adresinden 25 Mayıs 2023 alınmıştır.
- Erşen, E. (2016). Suriye sorunu gölgesinde Türkiye-Rusya. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 154. doi:10.16985/MTAD.2016227947
- İsmailov, E. (2015, Temmuz ). Rusya güvenlik stratejisi 2020. *Bilgesam*(1231), 1-9. <http://bilgrsam.org> adresinden alındı alınmıştır.
- İsmailov, M. (2011). *Avrasyavılık mukayeseli bir okuma*. İstanbul: Doğubatı .
- Işık, H. Y. (2017). Rekabetten işbirliğine giden süreçte Türkiye-Rusya ilişkilerinde bir test: Suriye krizi. *Uluslararası politik araştırmalar dergisi*. <https://dergipark.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Karagöl, M. K. (2015). Rusya-AB-Türkiye üçgeninde Türk Akımı. *Seta perspektif*, s. 3-18. [dergipark.org.tr](http://dergipark.org.tr) adresinden alınmıştır.
- Kasım, M. (2022). Rusya'nın 2022 yılındaki Ukrayna işaline karşı büyük güçlerin tepkileri. *Uluslararası yönetim akademisi dergisi*, 5(3), s.1-13. <https://dergipark.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Kemaloglu, İ. (2016). 21. yüzyılın başında Rusya Federasyonu. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/312077> adresinden alınmıştır.

- Konak, A. (2019). Kırımın ilhakı ile sonuçlanan Ukrayna krizi ve ekonomik etkileri. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 4(8), s.81-93. <https://dergipark.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Kurt, S. (2014). Neo-avrasyacı perspektiften Rusya'nın güvenlik algısı. *Güvenlik Strateji Dergisi*, 28, tarihinde <https://www.ceeol.com/> adresinden alınmıştır.
- Kurt, S. (2019). Dugin'in avrasyacılık anlayışında Türkiye'nin yeri. *Güvenlik Stratejileri*, 15(31), s.9-10. tarihinde <https://dergipark.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Margenthau, H. (1970). *Uluslar arası politika* (B. O. Oskay, Çev.) Ankara: Sevinç Matbaası. <https://www.siyasiilimler.org.tr> adresinden alınmıştır.
- Özdal, H. (2021). Putin döneminde Rusya'nın güvenlik doktrinleri. *Güvenlik Yazıları Serisi*(56), 1-10. doi:10.13140/RG.2.2.15565.77280
- Özder, A. (2013). Avrasya kavramı ve önemi. *Avrasya İncelemeleri Dergisi*, 2(2), 66-88. 31 Mayıs 2023 tarihinde <https://dergipark.org.tr/> adresinden alınmıştır.
- Petform *Türkiye doğalgaz piyasası*. <https://www.petform.org.tr/> adresinden 8 Ağustos 2023 tarihinde alınmıştır.
- Putin, V. (2022). 5.Rusya enerji haftası (Basın toplantısı). <https://www.aa.com.tr> adresinden alınmıştır.
- Samedov, N. (2022). Yüksek lisans tezi . *Rusya Ukrayna ilişkileri:1991-2021*, 16-170.Gelişim Üniversitesi İstanbul 2022. <http://acikerisim.gelisim.edu.tr/> adresinden alınmıştır.
- Serbest, B. (2017). Tarihsel süreçte Rus avrasyacılığı. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(3), 14-17. <http://degipark.com> adresinden alınmıştır.
- Tellal, E. (2010). Zümrüdüanka: Rusya Federasyonu'nun dış politikası. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 65(3), 189-236. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ausbf/article/42575> adresinden alınmıştır.
- Uyanıker, H. B. (2017). Kırım sorunundan Donbas savaşında Rusya Ukrayna uzlaşmazlığı sebep ve sonuçları. Atılım Üniversitesi Ankara . <https://tez.yok.gov.tr/> adresinden alınmıştır.
- Yalçın, H. B. (2014). İttifaklar. İçinde Ş. Kardeş ve A. Balcı (Ed.), *Uluslararası ilişkilerie giriş* (ss. 399-408). İstanbul: Küre Yayınları.

Zenkovsky, S. (1971). *Rusya'da pan-Türkizm ve müslümanlık* (1. baskı b.). (İ. Kantemir, Çev.)

Ankara: İpek Matbaası.



### **Extended Abstract**

It is the basic need of people like heating, food and shelter. Natural gas is the most widely used type of energy today because it is as clean as it is simple. Energy transmission pipelines are used to transfer natural gas between countries and even continents. Most of the world's natural gas reserves are in Asia. Since natural gas is the main energy in production, countries that control the natural gas reserves gain power. Since the basic building block of wars and alliances is to gain power, it can be said that energy is the main actor of wars and alliances. For example, when the European Union was founded in 1951 under the name of the European Coal and Steel Community, it acted as one country using a common currency and acting together against any threat (Cincioglu, 2014, p.641).

Energy resources are shaping countries' strategies in economic and geopolitical terms. The production energy of the 21st century is natural gas and it is giving direction to the new world order. Countries have begun to shape their security policies so that they can retain their energy power. After the collapse of the USSR, the world was on unipolar ground. Russia, where authority had been completely lost by 2000, first freed itself from internal turmoil and then increased the prosperity of its population, albeit only partially, through its energy potential. It brought the oligarchs that had emerged in the 1990s under control and gained great influence by adapting to the world with its most important activity, natural gas trading (İsmailov E., 2015, p.1). The Security Declaration, drafted in 2009 under the chairmanship of Nikolay Patrushev (Secretary of the Russian Security Council) and valid until 2020, stated that competition between regional and global powers for energy resources will increase; it emphasised that this competition may lead, if not in the short term, then in the long term to a war for the possession of hydrocarbon resources. (İsmailov, 2015, p.4)

Although the reason for the beginning of the Russian-Ukrainian war, which started in 2022, was the expansionist policy of NATO, it later became an energy war. After the collapse of the USSR, Russia began to consider the ethnic groups and countries around it as a buffer zone. According to Dugin, Ukraine will sooner or later become an Atlantic country, as it is close to Eastern Europe thanks to its ports with a very wide hinterland and is in constant contact with Atlantic countries (Dugin, 2021, p.175). In this context, we see that the Ukraine issue was a weakness for Russia from the beginning. NATO Russia's desire to expand in its buffer zones manifested itself in Ukraine and in this way forced Russia to go to war, which led to problems with natural gas supply in the region and forced the EU to make decisions that resulted in economic contraction. Russia faced harsh sanctions after Ukraine's military intervention. In

retaliation for the sanctions, Russia stopped selling natural gas. The war between Russia and Ukraine has shown us that war in the region threatens energy security. The rising demand for energy in the wake of the Industrial Revolution has led to the emergence of the concept of energy security. In the simplest sense, it can be expressed as ensuring that the desired amount of resources is available at the right time, in the right place and at the right cost.

Wars in the energy region make access to energy more difficult. Turkey, on the other hand, gets 33% of its natural gas needs from Russia. Besides Russia, Turkey gets 24% of its natural gas needs from Azerbaijan, 11% from Iran and 32% from other countries (Türkiye Doğalgaz Piyasası, 2023). Turkey, which is geographically very close to Russia and Ukraine and has trade relations with both countries, has had to pursue a policy of balance. Despite the fact that Russia and Turkey have faced each other many times, problems have somehow been resolved or they have fallen short of common interests. The reason for the deepest crisis between Turkey and Russia that occurred on the Ankara-Moscow line is the Syria issue. Relations deteriorated with the downing of the Russian fighter jet SU -24 on 24 November 2015 on the grounds that it violated Turkish airspace on the Syrian border and calmed down in 2016 with the letter Recep Tayyip Erdogan wrote to Putin. He ended up turning to Russia (Erşen, 2016, p.3). The only common point of Russia and Turkey in Syria is the protection of Syria's territorial integrity. Although the problem in the region has not been solved, agreements continue to be reached, especially in the field of energy, and the mutual struggle in Syria has not overtaken common interests. The Crimean issue is another region where Russia and Turkey's interests clash. Taking advantage of the power vacuum created during the Orange Revolution period and continued with the uprisings, Russia landed in Crimea and annexed Crimea to Russia as a result of the referendum. Turkey preferred the path of diplomacy and negotiation for the freedom of the Crimean Turks living here. With the help of diplomacy, Turkey signed another power line agreement with Russia during the occupation of Crimea to replace the South Stream project (Konak, 2019, p.83). Turkey began to pursue a policy of balance long before the time of the Russian-Ukrainian war when the threat to energy security was still great. Despite being a NATO country, it signed many agreements with Russia in the field of tourism, energy and even in the military sphere. While it took an anti-NATO stance in setting up the S400 defence system, it signed an agreement that will make Finland a NATO member despite Russia's opposition. The current Turkish project is also a result of the balance policy. The Russian president spoke at the 5th Russian Energy Week in November 2022 about a project where Europe will get energy from the energy centre to be built in Turkey. (Putin, 2022) Turkey is a country dependent on

foreign countries because it has few resources to supply itself. This carries the fact that there is always a risk to energy security. In this century, Türkiye is looking for natural gas in the Black Sea and the Mediterranean. In the search for alternatives for natural gas suppliers, Turkey supplies natural gas from Azerbaijan through the Tanap pipeline and from Iran through the Eastern Anatolia pipeline. The Turkish Republics, which have large natural gas reserves in Central Asia, do not offer an alternative as they have no coastline to the sea and it does not seem possible to ensure the physical security of long energy transport pipelines. However, Turkey is aware of the power that comes from its geographical location and is taking steps to close its resource gap with the right alliances.

By exploiting its natural gas reserves, Russia, unlike the United States, has mainly tied European countries to itself, concluded agreements with Central Asian countries and obtained a share of natural gas exports, as well as restricting US movement in Asia. The United States has tried to penetrate Russia's buffer zones through NATO alliances and destroy Russia's strongholds with colour revolutions. The world is gradually moving away from the concept of a single power towards a multipolar world. Countries are linked by energy alliances.

Unfortunately, Turkey is in a geographically limited region in terms of natural gas. Nevertheless, it has become a complete energy centre due to its geopolitical location. It can be said that the main reason why Turkey feels more comfortable with natural gas compared to other Western countries is its equilibrium policy and its central location of energy transit routes.